

COLUMN 14 - WAT IS NIEUW?

*Friedensreich Hundertwasser:
Le jardin des morts heureux –
de tuin van de gelukkige doden,
St. Maurice/Seine, augustus 1953.
Olieverf op wit gegronde hardboardplaat,
omgeven door een 'baguette électrique',
47 x 58,5cm.*

*Afbeelding overgenomen uit:
Hundertwasser, Harry Rand;
Keulen 1995, blz. 49.*

Is er ooit iets nieuws onder de zon? Wordt er eigenlijk wel iets uitgevonden wat er nog niet eerder was? Soms vraag je je dat af. Het schijnt zo te zijn dat al zolang de mensheid op aarde vertoeft, op diverse plekken op de wereld onafhankelijk van elkaar dezelfde dingen zijn uitgevonden. Romeinen maar ook vele andere volken hebben veel uitgevonden hebben, wat we met z'n allen – veel later- opnieuw hebben moeten uitvinden.

Toen de mens nog rondstropelde met als enige vervoermiddel de eigen benenwagen, was er ook geen andere telecommunicatie dan telepathie.

Maar nu, met de computer op schoot, is het wel heel gemakkelijk om op "nieuwe ideeën" te komen. Niks mis mee, hoor.

Neem de uitvaartwereld, neem Re-In Green. Citaat uit hun folder: "*Re-In Green biedt nabestaanden een levende herinnering aan een dierbare overledene in de gedaante van een boom of heester. Door de asresten op speciale wijze te vermengen met het wortelbed van de boom of heester, wordt het deels als voedingsstof opgenomen. Zo zet het leven zich na de dood voort in de natuur*".

Een mooie gedachte, niks op tegen. Overigens is het citaat niet bedoeld om gratis reclame te maken, maar hierdoor kwam de gedachte bij mij op of er eigenlijk nog wel iets *nieuw* is onder de zon.

Lastig trouwens als het boompje of de struik doodgaat. Wat moet je dan? Voor de tweede maal rouwen? Nogmaals begraven? Doodeng, die gedachte, maar dat terzijde.

Ik neem u even mee naar de kunstwereld.

Verlekkerd heb ik het boek over Hundertwasser gelezen (Harry Rand schreef het en het is uitgegeven door Taschen Verlag GmbH, Keulen 1995, ISBN 3-8228-9195-9).

Hundertwasser is in 1928 geboren en in 2000 overleden. Hij was een heel bijzondere kunstenaar, u kent ongetwijfeld werk van hem, niet alleen zijn bijzondere schilderijen, aquarellen, grafiek en lithografieën maar ook zijn bijzondere gebouwen, dat alles zonder een rechte lijn. Rechte lijnen zijn slecht voor de gezondheid, was zijn mening, in de natuur heeft niks een rechte lijn.

Hij was geen architect, ondanks de vele gebouwen die hij heeft uitgevoerd. Hoewel een tijdgenoot van u en mij, was hij eigenlijk toch ook zijn tijd vooruit. Het milieu lag hem heel erg na aan het hart. Hij bouwde "groen" zogezegd. Huizen in heuvels, groenbegroeide daken, bomen groeiend uit het raam, hergebruik regenwaterafvoer, zelfs een ecoplee heeft hij ontworpen! Kritiek heeft hij genoeg gehad, maar de term "het groene bouwen" gaat nu toch een hot item worden. 'Architectuur van de toekomst' noemt men dat nu. Hundertwasser wist het al.

Hundertwasser is –volgens zijn laatste wil- begraven op zijn eigen stuk grond in Nieuw Zeeland in "de tuin van de gelukkige doden". Hij rust daar –slechts gehuld in een lijkwade- op een diepte van 60 cm en op zijn graf werd een boom geplant. Deze boom symboliseert het verderleven van de dode. Wat is nieuw?

Wenen - Hundertwasserhaus

Wenen - Hundertwassermuseum

In 1953 maakte Hundertwasser in olieverf zijn "tuin der gelukkige doden". Ik citeer uit bovengenoemd boek van Harry Rand: " *In dit vreemde schilderij scheidt de rand die het kerkhof omgeeft het van de (verrassend doodse) wereld. Het gaat hier niet om de gebruikelijke tegenstelling tussen levenden en doden. Volgens Hundertwasser "leven" de doden in een ecologisch tijdperk (zoals in het traditionele joodse geloof) verder in bomen en de vruchtbare natuur (nadat ze met behulp van anaërobische humusbacteriën zijn vergaan)*". (Blz. 46).

We gaan verder naar blz. 161, het hoofdstuk "recycling van doden". We zitten dan midden tachtiger jaren van de vorige eeuw, de auteur laat Hundertwasser zelf aan het woord:

"Met het begin van het ecologische tijdperk wordt duidelijk dat er geen afval is, dat niets sterft, dat alles verder leeft, dat het alleen andere vormen aanneemt – en dat is geen religieuze filosofie, dat zijn feiten. Door een verkeerde voorstelling, die van het Laatste Oordeel, van wederopstanding, denken de mensen nog steeds, net als de Egyptenaren, dat wanneer je een mens kunt behouden in zijn lichamelijke verschijningsvorm, hij op de dag van het Laatste Oordeel zal opstaan en zo jong zal zijn als toen hij nog leefde. Maar dat is volkomen onzin. Tegenwoordig wordt er zeer onecologisch begraven. De dode vergaat vier meter onder de grond in een hermetische zerk. De wortels van de bomen worden gehinderd de wedergeboorte door de kringloop uit te voeren. Bovendien scheiden betonplaten en kunstbloemen de dode van hemel en aarde. Een mens moest maar een halve meter onder de grond worden begraven. Daarop zou je dan een boom moeten planten. Hij zou moeten worden begraven in een kist die vergaat opdat de stoffen waarin hij uiteenvalt ten goede komen aan de boom. De boom neemt iets van de dode in zich op. Als je dan het graf bezoekt, bezoek je geen dode maar een levend wezen dat in een boom is veranderd. Hij leeft verder in de boom. Dan kun je zeggen: "Dat is mijn grootvader, de boom groeit goed, fantastisch". Je kunt een prachtig bos aanleggen, mooier dan een gebruikelijk bos omdat de bomen wortelen in graven. Het bos kan zich in de omgeving uitbreiden en omdat we toch niet genoeg bossen hebben, wordt tegelijkertijd het bos behouden. Er ontstaat een park, een plaats waarvan je kunt genieten, waar je kunt leven, ja zelfs jagen. Een fantastische plaats waar je in voortdurend contact met leven en dood kunt leven".

Wat is nieuw? En was hij –levend in onze tijd- zijn tijd vooruit of niet? Hij had zelfs –zeg maar- de parkbegraafplaats al voor ogen. Een fenomeen waar men in Duitsland al aan gewend is, maar waar we in Nederland nogal tegenaan hikken.

En –ik kan het niet helpen- ik moet ook weer aan Waalwijk denken, je weet wel, waar de pastoor bonje had met zijn parochianen over de bomen op het kerkhof. De parochie wilde ze behouden, maar de pastoor zaagde ze om. (zie mijn column 'nieuwe bezems vegen schoon')

Wat heeft meneer pastoor nou omgezaagd, of liever: wie heeft hij omgezaagd? Opa? Oma? Die lieve tante Betsie? En waar zijn ze nou gebleven?

Hundertwasser bereikte op dit gebied iets wat eigenlijk onmogelijk was. Als je ergens maar heilig in gelooft dan is je overtuigingskracht ook groot. Hij had een overleden vriend, de schilder Henry Kelliher en wist toestemming te verkrijgen hem te begraven onder een gigantische tulpenboom op een heuvel in het Kaurinuidal.

Wittenberg - Hundertwasserschule

Hundertwasser heeft toen voor zichzelf aangevraagd na zijn dood op zijn eigen land in Nieuw-Zeeland te worden begraven te midden van de bomen die hij zelf heeft geplant. Op 14 juli 1985 kreeg hij van de Nieuwzeelandse minister van Volksgezondheid antwoord op zijn verzoek:

Het is uiterst ongebruikelijk dat een minister de toestemming voor een begrafenis buiten een kerkhof afgeeft. In de zeldzame gevallen dat dit gebeurde, werd de toestemming altijd na de dood van de desbetreffende persoon gegeven, dus is het nog ongebruikelijker dat een minister die toestemming verleent voordat de persoon is gestorven of zelfs maar een spoedige dood in zicht is. Maar uw zorg om de zekerheid in de Bay of Islands te worden begraven, heeft me doen besluiten. Ik ben zeker dat ik in die begrafenis zou toestemmen als u morgen zou overlijden. Dus waarom zou ik die begrafenis niet toestaan, ook al heeft u misschien nog 25 jaar te leven? Op die vraag kan ik geen andere dan bureaucratische antwoorden vinden en ik zie geen reden uw verzoek niet in te willigen terwijl u leeft, om hem wel in te willigen als u dood bent. Al deze overwegingen in aanmerking genomen, heb ik toestemming gegeven dat u op een speciale plaats mag worden begraven.

Geweldig toch. Kan Nederland een voorbeeld aan nemen. Als men hier geen argumenten meer heeft, heeft men altijd nog de bureaucratische. Maar dat terzijde.

Zoals ik al zei: Hundertwasser rust sinds het jaar 2000 onder en te midden van zijn bomen en hij is nu bezig boom te worden. Hij wordt groen, hij gaat terug in het groen, re-in green.

Wat is nieuw?

Laten we hopen dat niemand op het idee komt om Hundertwasser om te zagen.